

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum aliqui actus sint indifferentes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

huiusmodi, puta si subtrahat nō sua ex loco sacro, uel propter indigentiam, aut aliquid huiusmodi. Et licet huiusmodi bonitas, uel malitia, non per se cōueniat actui morali secundum quod in sua specie consideratur; aliqua tamen bonitas uel malitia cōuenit ei secundum suam speciem, quia sicut supra dictum est, secundum diuersas perfectiones est diuersa ratio bonitatis.

AD SEXTVM dicendū, q̄ in eadem sp̄e actus moralis potest esse bonū, & malū ex circūstātia: sicut in eadem specie hominis potest esse album, & nigrum: sed tñ actus qui secundum se sunt boni, differunt specie ab actibus qui sunt secundum se mali, prout sunt actus morales, licet forte non differant sp̄e prout sunt actus naturales, ut patet de his duobus actibus, cognoscere suā, & cognoscere nō suā.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ nihil prohibet aliqd esse idē numero secundum unum genus, quod tñ secundum aliud genus non solum numero, sed sp̄e differat: sicut si sit aliquod corpus continuum in vna parte album, & in alia parte nigrum, est unum numero in quantum est continuum: sed differat non solum numero, sed specie in quantum est coloratū. Et similiter, si in aliquo actu continuo, primo seraf intentio ad bonum, postea ad malum, sequitur q̄ sit unus actus numero secundum suā naturam: sed tñ differat specie, secundum q̄ est in genere moris, licet etiam dici possit, q̄ ille actus semper retinet, uel bonitatem, uel malitiam quam habet ex sua specie: licet possit circa eundem actum uariari intentionis actus secundum diuersos fines.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ sicut in naturalibus priuatio consequitur aliquā formā, sicut ad formā aquae consequitur priuatio formae ignis: ita in moralibus ad positionem alicuius modi, uel speciei, uel ordinis, sequitur priuatio debiti modi, aut speciei, uel ordinis. Et ita ex eo quod possunt in actu inueniri, recipit actus speciem: sed ex priuatione consequente dicitur malus. Et sicut per se cōuenit aquae, non esse ignem, ita per se cōuenit tali actui, & secundum suam speciem esse malum.

AD NONVM dicendū, quod duplex est finis, proximus & remotus. Finis proximus actus idem est q̄ obiectum, & ab hoc recipit speciem: ex fine autē remoto non habet speciem, sed ordo ad talem finē est circūstantia actus.

AD X. dicendū, q̄ bonum habet rationē finis, unde finis in quantum huiusmodi, est obiectum uoluntatis. Et quia moralia a uoluntate dependent, inde est quod bonum, & malum in moralibus specie differunt, non autem sic est in aliis.

AD XI. dicendū, quod aliqui actus dicuntur uirtuosi uel uitiōsi, non solum ex hoc quod procedunt ex habitu uirtutis uel uitiōsi: sed quia sunt similes illis actibus qui a talibus habitibus procedunt. Vñ etiam aliquis antequam habeat uirtutem, operatur actū uirtuosum: aliter tñ postquam habet uirtutē. Nam antequā habeat uirtutem, operatur quidem iusta, sed non iuste: & casta, sed non caste: sed postquā habet uirtutē operatur iusta iuste, & casta caste ut patet p̄ Philosoph. 2. Ethic. Sic ergo patet quod triplex est gradus bonitatis & malitiae: i actibus moralibus, primo quidem secundum suum genus, & speciem, per cōparationem ad obiectum siue materiā, secundo ex circūstantia, tertio uero ex habitu informantē.

AD XII. dicendū, quod rō procedit de actu secundum rationem generis, ex qua non habet boni-

nitatem, uel malitiam moralem: habet tamē secundum speciem, sicut dictum est.

In corp. art.

AD 13. dicendū, q̄ iusta & bona possunt dupliciter considerari, vno modo formaliter, & sic semper & ubique sunt eadem: quia principia iuris quae sunt in naturali ratione non mutantur, alio modo materialiter, & sic nō sunt eadem iusta & bona ubique & apud oēs: sed oportet ea, lege determinari. Et hoc contingit propter mutabilitatem naturae humanae, & diuersas condiciones hominum & rerum, secundum diuersitatem locorum & temporum: sicut hoc semper est iustum quod in emptione & venditione fiat commutatio secundum aequales: sed pro mensura frumenti iustum est, ut in tali loco uel tempore tantum detur, & in alio loco uel tempore non tantum, sed plus uel minus.

ARTICVLVS V.

Utrum aliqui actus sint indifferentes.

QVINTO queritur, utrum aliqui actus sint indifferentes. Et videtur q̄ non. Ens enim in quantum est ens, est bonum, enti autem oppositum non ens, bono uero malum: sed inter ens & non ens nihil est medium, ergo nec inter bonum & malum. Necessē est ergo omnes actus esse bonos uel malos, & nullum indifferentem. Sed dicendum, q̄ ens & bonum non conuertuntur in genere moris: sed in genere naturae. Et sic non oportet, q̄ bonum & malum in genere moris sint immediata.

¶ 2 Sed contra, maius bonum est bonum moris, q̄ bonum naturae, ergo maiorem habet oppositionē ad malum. Si ergo bonum naturae immediate opponitur malo, multo magis bonum moris.

¶ 3 Præ. Malum nō opponitur bono cōtrarie, q̄ malū nihil ponit, sed opponitur ei priuatiue, priuatiue autē opposita non habet mediū circa propriū susceptibile: propriū autē susceptibile boni & mali moralis est actus humanus, ergo omnis actus humanus est bonus uel malus, & nullus indifferentis.

¶ 4 Præ. Actus humanus est a uoluntate deliberata: uoluntas autē deliberata, semper agit p̄ finē, ergo oīs actus humanus est p̄ finē. Finis autē oīs aut est bonus, aut malus: q̄ autem est ad bonum est bonus: q̄ uero ad malum, est malus, ergo omnis actus humanus uel est bonus uel malus, & nullus indifferentis.

¶ 5 Præ. Omnis opatio humana uel est uti uel frui. Quicūq; aut utitur, aut recte utitur aut peruerse, qd̄ est abuti. Et similiter quicūq; fruitor, aut Deo fruitor, quod est bonū, aut creatura, quod est malū, ergo omnis actus humanus, uel est bonus, uel malus.

¶ 6 Præ. Ut Augustinus dicit in lib. 83. Questionū, In natura nullus actus est casualis: habet enim quilibet actus causas occultas, licet nobis ignotas: sed sicut est casualis in natura, ita uidetur esse indifferentis in moralibus, quod est præter intentionem boni uel mali, ergo nullus actus moralis est indifferentis.

¶ 7 Præ. Omnis actus procedens a uoluntate informata charitate, est meritorius: omnis uero actus, procedens a uoluntate non informata charitate est demeritorius, quia omnes tenentur ad conformandū uoluntatem suam uoluntati diuinæ, præcipue quantum ad modum uolendi, ut ex charitate uelit quae uult, sicut & Deus, quod non potest obseruare qui charitatem non habet, ergo quilibet actus est meritorius uel demeritorius, & nullus est indifferentis.

¶ 8 Præ.

¶ 8 Præt. Nullus damnatur nisi pro culpa: sed aliquis damnatur propter hoc quod non habet charitatem, ut patet Matt. 23. de illo qui exclusus est a nuptijs, propter hoc quod non habuit vestem nuptialem, per quam charitas significatur. ergo non habere charitatem est peccatum: & quicquid sit a non habente charitatem, est demeritorium, & sic idem quod prius.

Lib. 7. ex c. 3. tom. 5.

¶ 9 Præt. Philosophus dicit in 7. Ethic. quod actiones in moralibus sunt, sicut conclusiones in syllogisticis, in quibus est verum & falsum, sicut & in moralibus bonum & malum: sed omnis conclusio est vera vel falsa, ergo omnis actus moralis est vel bonus vel malus, & nullus indifferens.

Lib. 6. c. 12. in omni ex pluribus in principio illius.

¶ 10 Præt. Greg. 6. Moralium dicit, quod mali inde, Dei voluntatem peragunt, unde contrarie nituntur, multo ergo magis illi qui non contrarie nituntur, Dei voluntatem peragunt. peragere autem Dei voluntatem est bonum. ergo sequitur quod omnis actus sit bonus, & nullus actus sit indifferens.

¶ 11 Præt. Ad hoc quod aliquis sit actus meritorius in habente charitatem, non requiritur quod actu referatur in Deum: sed sufficit quod actu referatur in aliquem finem convenientem, qui habetur referatur in Deum. Sicut si aliquis volens peregrinari propter Deum emat equum, nihil actu de Deo cogitat, sed solum de via quam iam in Deum ordinaverat, hoc est. n. meritorium: sed constat quod ille qui habet charitatem, se & omnia sua ordinavit in Deum cui inhæret ut ultimo fini, ergo quicquid ordinat vel ad se vel ad quodcumque aliud sui, meritorie agit etiam si actu de Deo non cogitat, nisi impediatur per aliquam inordinationem actus, qui non sit referibilis in Deum: sed hoc non potest esse quin sit peccatum saltem veniale, ergo omnis actus habentis charitatem, vel est meritorius, vel est peccatum, & nullus indifferens. & eadem ratio videtur de alijs. Sed dicendum quod potest actus non esse meritorius, nec inordinatus ex hoc solo, quod aliquis negligenter, & ex quadam subreptione non prompte refert in finem convenientem.

Aug. de file & operibus c. 6. ante medium. tom. 4.

¶ 12 Sed contra, ipsa negligentia peccatum est, vel mortale vel veniale. peccata etiam quadam venialia ex subreptione fiunt, ut patet præcipue in primis motibus concupiscentiarum: ergo per hoc non excluditur, quin sit peccatum veniale.

Li. 3. cap. 28. tom. 4.

¶ 13 Præt. Glo. August. dicit primæ Corinth. 3. quod lignum, scenum, & stipulam ædificat, quod rebus concessis inhæret magis quam debet: sed qui lignum scenum, & stipulam ædificat, peccat, alias non puniretur igne, ergo qui inhæret rebus concessis magis quam debet, peccat: sed quicumque agit, vel inhæret rebus concessis, vel non concessis: si non concessis, peccat: si concessis magis quam debet, similiter peccat: si secundum quod debet, bene agit, ergo omnis humanus actus, vel est bonus, vel malus, & nullus indifferens.

In post prædicam. cap. de oppositis.

SED CONTRA est, quod August. dicit in libro de Sermone Domini in monte, quod quadam sunt facta media, quæ possunt bono & malo animo fieri, de quibus temerarium est iudicare.

Art. præced.

¶ 14 Præt. Philosophus dicit quod bonum, & malum sunt contraria mediata, ergo est aliquid medium inter bonum & malum, quod est indifferens.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, actus moralis præter bonitatem & malitiam, quam habet ex sua specie, potest habere aliam bonitatem vel malitiam ex circumstantiis, quæ comparantur ad actum morale, sicut accidentia quadam. Sicut autem genus consideratur in sua ratione sine discretis, sine quibus non

potest esse species: ita species consideratur secundum suam rationem sine accidentibus, sine quibus tamen non potest esse individuum. Non enim dicitur de ratione hominis esse album, vel esse nigrum, vel aliquid huiusmodi. Impossibile est enim esse aliquem hominem singularem, quin sit albus vel niger, vel aliquid huiusmodi. Sic ergo loquendo de actibus moralibus, secundum quod in suis speciebus considerantur, possunt dici boni vel mali ex genere: sed bonitas vel malitas, quæ est ex circumstantiis, non convenit ei secundum genus vel speciem, sed individuis actibus talis bonitas vel malitas convenire potest. Si ergo loquamur de actu morali secundum suam speciem, sic non omnis actus moralis est bonus vel malus: sed aliquis est indifferens, quia actus moralis speciem habet ex obiecto secundum rationem ad rationem, ut supra dictum est. Est autem aliquid obiectum, quod importat aliquid conveniens rationi, & facit esse bonum ex genere, sicut vestire nudum: aliquid autem obiectum, quod importat aliquid discordans a ratione, sicut violere aliam, & hoc facit malum in genere, quod obiectum vero obiectum est, quod neque importat aliquid conveniens rationi, neque aliquid a ratione discordans, sicut urare fontem de terra, vel aliquid huiusmodi, & huiusmodi dicitur indifferens. Et quantum ad hoc bene dixerat quod actus dicitur tristis, dicitur quoddam esse bonus, quoddam malus, quoddam indifferens. Si vero loquamur de actu morali secundum individuum, sic glieber particularis actus moralis necesse est, quod sit bonus vel malus per aliquam circumstantiam. Non enim potest contingere actus singularis sine circumstantiis fiat, quod ipsum recte faciat, vel indirecte. Si enim fiat quodcumque quod oportet, & ubi oportet, & sicut oportet & c. huiusmodi actus est ordinatus, & bonus. Si vero aliquid horum deficiat, actus est inordinatus & malus. Et hoc maxime considerari potest in circumstantia finis. Quod enim sit per inultam necessitatem, vel per piam utilitatem, laudabiliter fit & bonus est actus: quod vero caret iusta necessitate, quod utilitate, otiosum reputatur, ut Greg. dicit. Otiosum autem verbum est peccatum, & multo magis factum. Dicitur enim Matth. 12. Omne verbum otiosum quod loquitur, cui fuerint homines, reddent de eo rationem. Sic ergo bonus actus, & malus actus ex genere, sunt oppositi tam mediata, & est aliquis actus, qui in specie consideratus est indifferens. Bonum autem, & malum ex circumstantiis sunt immediata: quia distinguuntur per oppositionem affirmationis, & negationis, si per hoc quod est secundum quod oportet, & non secundum quod oportet secundum omnes circumstantias, hoc autem bonum & malum, est proprium actus singularis. Et ideo malus actus humanus singularis, est indifferens: & dico actum humanum qui est a voluntate deliberata. Si sit aliquis actus sine deliberatione, procedens ex aliqua imaginatione, sicut cõfricatio barba, aut aliquid huiusmodi, huiusmodi actus est extra genus moris, unde non participat bonitatem, vel malitiam moralem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet ens quantum est ens, sit bonum, non tamen omne ens est malum: nam non habere oculos lapidi non est malum. Unde non oportet quod si ens & non ens sunt immediata, quod bonum & malum sint immediata.

AD SECUNDUM dicendum, quod ens & bonum conveniunt simpliciter & in quolibet genere. Unde Philosophus in 1. Ethic. secundum genera entium distinguit bonum. Sed verum est quod ens simpliciter non convenit cum bono moris, sicut nec etiam cum bono naturæ. Bonum autem moris est quodammodo maius bono, quod bonum naturæ: in quantum scilicet est actus & perfectio naturalis boni: licet aliquo modo bonum naturæ

natura sit melius, sicut substantia accidere. Pater autem, quod nec etiam boni naturae, & mali immediate opponuntur: quia non omne non ens est malum, sicut omne ens est bonum, unde ratio non sequitur.

AD TERTIUM dicendum, quod bonum & malum in moralibus opponuntur contrarie, & non secundum privationem, & habitum. Malum enim ponit aliquid, in quantum consequitur quendam ordinem, vel modum, vel speciem, ut supra dictum est, unde nihil prohibet ea opponi mediate, sicut Philosophus ponit: sed malum in natura consequitur privationem simpliciter, unde bonum, & malum naturae licet non sint immediata simpliciter, ut dictum est, sunt tamen immediata circa proprium susceptibile, ut privatio, & habitus. Quartum & quintum concedimus, procedunt enim de actu non in specie, sed de actu singulari prout exit a voluntate.

AD SEPTIMUM dicendum, quod in natura nihil est casuale secundum relationem ad causam primam, quia omnia sunt a Deo prout causa: sed sunt aliqua casualia per comparisonem ad causas proximas: habere enim causam non excludit casuale, sed habere causam per se casualia, non sunt quae ex causis per accidens oriuntur. In actibus autem hominis sunt aliqui quidem, qui sunt propter finem imaginatum, sed non deliberatum: sicut confectio barbae, vel aliquid huiusmodi, qui in genere moris quodammodo se habent, sicut actus casuales in natura, quia non sunt a ratione, quae est per se causa moralium actuum.

AD SEPTIMUM dicendum, quod non omnis actus procedens a voluntate informata charitate est meritorius, si voluntas pro portione accipiatur, alioquin venialia peccata essent meritoria, quae committunt interdum etiam charitatem habentes: sed verum est quod omnis actus, qui est ex charitate est meritorius. Hoc autem est simpliciter falsum, quod omnis actus qui non est ex voluntate informata charitate sit demeritorius: alioquin illi, qui sunt in peccato mortali, quolibet suo actu peccarent, nec eis esset consulendum, quod interim quicquid boni possent facerent, nec opera ab eis facta quae sunt de genere bonorum, disponeret eos ad gratiam, quae omnia sunt falsa. Teneatur autem quilibet ad conformandum voluntatem suam voluntati divinae, quantum ad hoc, quod velit quicquid vult Deus eum velle secundum quod Dei voluntas innotescit per prohibitiones, & praecepta: non autem quantum ad hoc quod ex charitate velit, nisi secundum illos qui dicuntur quod modus charitatis est in praecepto. Quae quidem opinio aequaliter vera est, alioquin sine charitate posset aliquis legem implere, quod est Pelagianae impietatis: nec tamen est vera omnino, quia sic aliquis charitatem non habens, honorans patres peccaret mortaliter ex omissione modi, quod est falsum. Unde modus sub necessitate praecepti includitur, secundum quod praeceptum ordinatur ad consecutionem beatitudinis, non autem secundum quod ordinatur ad vitandum reatum poenae, unde qui honorat parentes, non habens charitatem non meretur vitam aeternam: sed tamen neque demeretur. Ex quo patet quod non omnis humanus actus, etiam in singulari consideratus, est meritorius vel demeritorius, licet omnis sit bonus vel malus. Et hoc dico pro eos qui charitatem non habent: qui mereri non possunt, sed habentibus charitatem omnis actus est meritorius vel demeritorius, ut obiciendo probatum est.

AD OCTAVUM dicendum, quod non habet charitatem, non meretur poenam. Sicut enim habitibus non meremur,

A sed actibus: ita neque ipsa careria habituum demeremur. Demeretur autem aliquis per hoc, quod obfaculum charitati ponit, vel omittendo vel committendo. Neque ille in Evangelio punitus est, quia non habuit vestem nuptialem: sed quia non habens vestem nuptialem ad sacrum convivium intraverat. Dicitur est enim. Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?

AD NONUM dicendum, quod verum & falsum opponuntur secundum ens & non ens: verum enim est cum dicitur esse quod est, vel non esse quod non est, falsum autem cum dicitur esse quod non est, vel non esse quod est, unde sicut nec inter esse & non esse est medium, ita nec inter verum & falsum. De bono autem, & malo alia ratio est, ut ex supradictis patet.

AD DECIMUM dicendum, quod illi qui contrarie nituntur voluntati Dei, implent ipsam praeter intentionem suam. Sicut Iudei occiderunt Christum, impleverunt voluntatem Dei de redemptione humani generis praeter suam intentionem: hoc autem est unum exemplorum, quae Gregorius ponit. Sic autem implere Dei voluntatem neque est bonum, neque laudabile. Alia tria concedimus, procedunt enim de executione singularis actus.

CONCEDIMUS etiam quae adducuntur in oppositum: procedunt enim de bono & malo actu ex genere.

ARTICULUS VI.

Utrum circumstantia det speciem peccati, aut variet ipsam.

SEXTO quaeritur, utrum circumstantia det speciem peccati, aut variet ipsam transferendo in aliud genus peccati. Et videtur quod non, principium enim speciei est intrinsecum: circumstantia autem est extrinseca, ut ipsum nomen sonat, ergo circumstantia non dat speciem peccati. Sed dicendum quod id, quod est circumstantia actui in specie naturae considerato, dat speciem actui in quantum est moralis.

¶ 2 Sed contra, sicut se habet obiectum ad actum in genere, ita se habet obiectum morale ad actum morale: sed obiectum dat speciem actui, ergo obiectum morale actui morali, non ergo circumstantia.

¶ 3 Praeterea, idem actus peccati habet multas circumstantias. Si ergo circumstantia dat speciem peccati, sequitur quod idem peccatum sit in diversis speciebus, quod est impossibile.

¶ 4 Praeterea, id quod iam est sub specie constitutum, non accipit speciem ab alio, nisi priori specie corrupta: sed furtum est iam constitutum in aliqua specie peccati, per circumstantiam autem istam additam quae est furari de loco sacro, aut rem sacram, non auferitur prima species: quia adhuc est furtum, ergo praedicta circumstantia non dat aliquam speciem peccati, & pari ratione nec aliqua alia.

¶ 5 Praeterea, peccata videntur diversificari ab invicem secundum superabundantiam & defectum, sic enim opponitur liberalitas prodigalitati: sed abundantia & defectus videntur ad unam solam circumstantiam pertinere, quae est quantum, ergo aliae circumstantiae non diversificant speciem peccatorum.

¶ 6 Praeterea, peccatum omne est voluntarium, ut Augustinus dicit: sed voluntas non fertur super circumstantiam, sicut cum aliquis furatur vas aureum consecratum, non curat de consecrato: sed solum de auro, ergo ista circumstantia non dat speciem peccati, & pari ratione nec aliae.

¶ 7 Praeterea, illud quod non manet, sed statim transit, non potest variari a specie quam prius habuit: sed actus peccati non manet, sed statim transit, ergo circumstantia non potest variare speciem peccati.

¶ 8 Praeterea.

la corp. ar.

In explic. sua in lib. 1. Regu non remore a prin cipio.

Li. 1. retrac cap. 9. & 13. tom. 1.